

**Kort underrättelse för allmänheten
om choleran, dess förekommande,
igenkänn...**

46 C c a Br. 1848 Underrättelse

Med.
Epidem.
Nof.
(Pr.)
0

1848

Kort underrättelse för allmänheten om
Choleran, des förekommande, igenkännande
och behandling, till des läkare-hjelp kan
erhållas.

Cholera-sjukdomen inställer sig ibland hos människor helt oförmodadt och utan att föregås af något illamående; men vanligen känner den, som hotas af densamma, redan någon dag, åtminstone några timmar förr än sjelfwa sjukdomen utbryter, ett qwal eller en oro under bröstet och tyngd i hufvudet, till och med swindel jemte någon ruslighet samt kraftlöshet, då tillika sinnet är förståndt, matlusten är minskad, och mången ersfar en egen främmande modlöshet, hwarjemte också sömnen plågar wara störd.

Då under dessa förebådande tecken till den wiserligen ganska allvarsamma sjukdomen, de flesta människor ännu kunna wara i rörelse och samselsätta sig, öfwerfies desamma lätt, men detta är högst farligt, såwida just under dem sjukdomen lättast förekommes med nedanföre nämnde tjenliga medel, då den en gång utbruten är långt swårare att botas. Angeläget är således, att hwar och en, på en ort der Choleran wisat sig, wid minsta känning af ofwannämnde illamäenden, genast söker läkare-råd, eller der sådant icke snart nog kan fås, begagnar de råd som här skola meddelas. Kommande

x 55/1729

Läkemedel att genom Sthrelsens försorg, å orter der Choleraan är att befaras, tillhandahållas den medelösa allmänheten kostnadsfritt, på sätt sådant medelst fungörelser från Predikstolarne skall warda fungjordt.

Når sjelfwa Cholera-sjukdomen utbryter, inställer sig först buller i buken och qwålningar, sedan påkomma kräkningar och stolgångar, hwilka, så länge endast de förtårda födoämnen uppkastas, eller wanliga excrementer afgå, oftast äro förenade med känsla af lättnad, så att qwalet och oron jemte tyngden i hufwudet samt swindeln förwinna. Snogen må dock tro att sjukdomen derföre wore i öfvergående: denna lättnad råcker icke länge, utan i det uppkastningarne samt afföringarne blifwa allt tätare, och det som afgår består i en alldeles tunn, något i gult stötande samt obetydligt luftande wättska, ökas den sjukes oro, krafterne sjunka snart, en kall, klibbig swett utbryter, kroppen kallnar och mörknar, från blå, såsom då man är frusen, till swart, ögonen sjunka djupt in och omgifwas af en swart ring, ansigtet förändras och blir infallet, och med allt detta förena sig snart en osläklig törst, pinsamma sendrag isynnerhet i armar och ben, hwilka tvinga den sjuke till jemmer och klagan, — då rösten också blir förändrad och på ett eget sätt hes eller dof. Pulsen, som i början kan wara något full och hård, sjunker hastigt och blir sluteligen omärkelig, hwarester döden snart inställer sig, derest icke genom tjenliga medel den kan förekommas, då småningom kräkningarne och stolgångarne aftaga, den naturliga wärmen återwänder i kroppen, sendragen och oron upphöra, en ljum swett utbryter,

och den sjuke faller i en lugn sömn, ifrån hwilken han waknar till känslan af att wara nästan frisk, endast ytterst kraftlös, och kan så återvinna hel-
 san under nödig försigtighet i mat och dryck samt
 klädsel; men der sådant försummas, kan sjukdomen
 ånyo inställa sig och är då wanligen dödande.

Lika litet som de stora allmänna orsakerna,
 af hwilka andra härjande farsoter uppkomma och
 sprida sig, äro kända, lika så litet känna wi dem,
 som föranleda Cholerans tillkomst; men desto sä-
 krare äro de menliga inslytanden utredda och kända,
 af hwilka densamma utbrott föranledes hos men-
 niskor, då denna farsot är i antågande eller redan
 å en ort utbrustit. Detta är också nog, då ge-
 nom deras aflägsnande och undwikande man med
 säkerhet kan skydda sig för sjukdomen. En hwar
 må därför noga ställa sig till esterrättelse följande:

Då sjukdomen antingen är i annalkande till
 en ort eller å densamma redan yppats, ådrager
 man sig den lätt:

1:o. Genom förkylning, om man swettig eller
 upphettad utsätter sig för kyla och drag, isynner-
 het qväll och morgon, eller förtår någon kall dryck,
 eller lägger sig i kalla, dragfulla och fugtiga rum,
 eller på bara marken, eller ock wid kall wäderlek
 går ute i fria luften, tunnt och dåligt klädd, isyn-
 nerhet icke wäl skyddad om magen.

2:o. Genom omåttlighet i mat och dryck, eller
 förtårande i mängd af råa frukter, såsom äpplen,
 bär, gurkor och dylikt, surt dricka, sur mjölk o.
 s. w. samt brännwin, toddy m. m.

3:o. Genom osnygghet i och omkring sina boningar, åfvensom genom kroppens orenlighet, och

4:o. Genom fruktan och modfärdhet samt häftiga sinnesrörelser, isynnerhet skrämnel och wrede.

Således bör man också: 1:o i sin klädsel wara försigtig, så att man i kyligt wäder går wäl klädd, och under arbete, hwaraf man blifwer upphettad eller kommer till swettning, aldrig utsätter sig för hastig afkylning, genom hwila på marken eller i bläst, utan efter slutadt arbete alltid, innan man hunnit afkylas, antingen genom gående eller genom tillbörlig vätklädnad, söker att bibehålla värman, eller att endast småningom afkyla sig samt aldrig sowa i fuktiga och kalla eller dragiga rum, samt all-draminst på bara marken, hwarjemte det är särdeles wälgörande att på magen, närmast kroppen, bära ett så stort kläde eller flanel, att den förre deraf hålles wäl täckt.

2:o. Undwika all sådan förtäring som erfarenheten wisat skadlig, eller af hwilken man sjelf funnit sig illamående, såsom, enligt hwad förut är nämndt, råa frukter, bär, gurkor, surt dricka, sur mjölk, starka betsande saker och dylikt, likwäl så, att den som wid en del af dessa saker redan är wan och deraf befunnit sig wäl, icke ångsligt behöfwer helt och hållet undwika desamma, utan saklöst kan fortfara att med måttlighet förtära dem. Den som således wanligen i mat och dryck warit ordentlig och måttlig, bör icke, af farhåga för Choleran, i ringaste mon ändra sin lefnadsordning. För dem som icke kunna påkosta sig dyrare rätter, passa till mat bäst färsk fisk, god salt och wäl wattlagd

fisk med potåter, söt, och äfwen icke alltför sur mjölk, denna senare dock måttligt njuten, och grötar af alla slag; för förmögnare är kött och fisk, färsk eller saltad, med grönsaker, kött- och watt-soppor, äfvensom grötar med söt mjölk och kokade frukter, tjenliga födoämnen. Till dryck är godt kallt källwatten, eller godt, från all syra fritt, swagdricka eller spissöl, det bästa. Brännwin, winer, caffe och thé böra alldeles undwikas af dem som icke äro wana wid deras dageliga bruk, men äro oskyldiga, om de sparsamt förtåras, för dem, för hwilka de genom långwarigt bruk blifwit ett behof.

3:o Snuti rummen, genom fönstrens öppnande på dagen, flitig städning, skurning och derefter eldning, samt genom undanrödjande af all orenlighet närmast boningsrum, befordra snygghet och frisk luft; äfvensom genom flitig tvättning och badande i kallt watten, någon gång ock, med undwikande af förkylning, i warmt watten eller badstuga, samt ofta ömsning af rena torra linnekläder, söka hålla kroppen ren och hudens utdunstning i ordning; samt

4:o undwika sinnesrörelser, och framför allt med lugn och utan ångslan taga dagen som den kommer, då för den ordentlige ingen större fara finnes under påstående Cholera-epidemi än annars.

Choleraan är icke smittande, såsom flere andra sjukdomar, t. ex. kopper, mesling o. s. w., så att man, under iakttagande af nödig försigtighet i afseende å förkylning, utan fara kan nalkas och wårda dem, som äro af sjukdomen angripne; men på orter der densamma wisat sig, är en hwar lätt utsatt för den, om man på ett eller annat sätt är

oförsigtig i mat och dryck eller i sin klädsel, eller i att utsätta sig för några andra menliga inflytanden på själ eller kropp, sådana här ofwansföre finnas angifne såsom orsaker till Choleran.

I affeende å sjukdomens förekommande, är det, såsom förut blifwit sagdt, högst wigtigt att redan wid de första tecken till illamående, då nemligen qwal, oro, tyngd i hufwudet, swindel, nedstämdt sinne, båda sjukdomens annalkande, genast lägga sig emellan lakan, i en warm säng, och der intaga ett raskt kråkmedel, tåligt afwakta dess werkan, så att man icke genom warm dryck eller någon annan konst i förtid söker att åstadkomma uppkastning, utan snarare håller emot den, till dess werkligen raske kråkningar inställa sig, då man med antingen rent ljumt watten, eller ljumt affok på Sophanne-Blommor, bör söka att befordra desamma och tillika framkalla swettning, som underhålles medelst mångdubbla täcken eller skinnfallar, hwarmed den sjuke öfwerhöljes. Gör kråkmedlet tillbörlig werkan, så att åfwen galla uppkastas, och en naturlig warm swettning utbryter, kan man wara säker att sjukdomen är hästwen; dock bör den sjuke ännu hålla sängen ett eller annat dygn och sedan, med ytterlig försigtighet i mat och klädsel, söka förekomma ett nytt anfall. Utbryter sjelfwa sjukdomen, bör ock kråkmedel på ofwan angifwet sätt användas, samt desutom senapsdegar och slitiga gnidningar öfwer hela kroppen med warma händer ensamt, eller med tillsats af bränwin, sprit, slagwatten eller dyl., hwarjemte Vårare så fort som möjligt sökes. Af dessa gnidningar lindras sendragen ock bäst. I adra första början kan ock en het

A. V. I
7 Cho.

badstuga försökas; men längre fram skadar allt slags badande. För törsten är ljumt afkok på Johanneblommor bäst, och att då och då nedswälja en liten isbit, der sådan kan fås, är ock wälgörande. Uderlätning och koppning äro i allmänhet skadliga; men wore buken mycket öm, kunna några kopporn på den användas.

Under tillfrisknandet måste den noggrannaste försigtighet iakttagas på det recidiv icke måtte inträffa.

Helsingfors af Medicinal-Swerverstyrelsen den
29 Juni 1848.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.